

Handleiding

Ouderbetrokkenheid
in het
basisonderwijs

Colofon

Websites

<https://lerendeleraren.nl>

<https://opleidingsschooldestedendriehoek.nl>

Inhoud en ontwikkeling

Ontwerpgroep Ouderbetrokkenheid

Yvonne van Elten y.vanelten@saxion.nl / y.vanelten@live.nl

Erik Hekkelman f.g.hekkelman@saxion.nl

Bas Slot b.j.b.slot@saxion.nl

Marissa Völkers m.volkers@zinderonderwijs.nl /
marissavolkers@home.nl

Vormgeving en opmaak

Studio1voud

Mogelijk gemaakt door

Academie Pedagogiek en Onderwijs, Saxion

Juli 2024

Voorwoord

Bijgaande materialen, bestaande uit een kaartenset met handleiding, zijn ontwikkeld in het kader van het NPO-project 'Aansluiting afstudeer en inductiefase', met als doel startende leraren te ondersteunen bij het tot stand brengen en behouden van ouderbetrokkenheid. Deze tool is ontwikkeld als onderdeel van het NPO-project 'Aansluiting afstudeer- en inductiefase' door vier onderwijsprofessionals met ruime ervaring en expertise als leraar in het primair onderwijs, lerarenopleider en startercoach.

Ouderbetrokkenheid is van onschatbare waarde voor het onderwijs. Het creëert een sterke band tussen school, ouders en leerlingen, en draagt bij aan een positieve leeromgeving. Als startende leraar kan het soms een uitdaging zijn om effectieve strategieën te vinden om ouders te betrekken bij het leerproces van hun kinderen.

Deze kaartenset biedt praktische tips, inzichten en handvatten om die uitdaging aan te gaan. De kaarten bevatten vragen of opdrachten die leiden tot concrete suggesties voor oudergesprekken, samenwerking met ouders om het kind zo optimaal mogelijk te ondersteunen in het leren en de ontwikkeling en het opbouwen van een vertrouwensrelatie tussen ouders en leraar. De handleiding geeft verdere context en achtergrondinformatie, zodat u als leraar of begeleider optimaal gebruik kunt maken van deze tool.

We hopen dat deze materialen u zullen inspireren en ondersteunen in uw dagelijkse onderwijspraktijk. Laten we samen werken aan een toekomst waarin ouderbetrokkenheid een vanzelfsprekendheid is in elk klaslokaal!

De ontwerpgroep 'Ouderbetrokkenheid'

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
Handleiding algemeen	7
Handleiding Ouderbetrokkenheid 1.1, 1.2, 1.3, 1.4	13
Handleiding Educatief partnerschap 2.1, 2.2, 2.3	33
Handleiding (ouder) Communicatie 3.1, 3.2, 3.3	43
Bronvermelding	58
Kaartenoverzicht	60

**“Een sterke samenwerking tussen ouders, leerlingen
en scholen is essentieel voor het creëren van een
ondersteunende en effectieve leeromgeving waarin in
kinderen kunnen floreren”**

(Inspectie van het Onderwijs, 2012)

Handleidingen Algemeen

Ouderbetrokkenheid

Inleiding

Ouderbetrokkenheid bij het onderwijs is een essentiële factor voor de optimale ontwikkeling van kinderen.

Onderzoek toont aan dat wanneer ouders actief deelnemen aan het leerproces, met name thuis, dit leidt tot verbeterde leerprestaties, verhoogde motivatie en grote betrokkenheid van leerlingen.

Deze positieve invloed is niet alleen zichtbaar binnen het gezin, maar heeft ook meetbare resultaten in de klas, waar leerkrachten profiteren van een versterkte samenwerking met betrokken ouders.

Educatief partnerschap verwijst naar een samenwerkingsverband tussen verschillende belanghebbenden in het onderwijsproces, zoals ouders, leerkrachten, studenten, schooldirecteuren, lokale gemeenschappen en beleidsmakers, die erop uit zijn om elkaar wederzijds te ondersteunen en hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar af proberen te stemmen. Het

doel van educatief partnerschap is om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en het leren, de motivatie en de ontwikkeling van leerlingen te bevorderen door middel van gezamenlijke inspanningen en betrokkenheid van alle betrokken partijen.

Goede en effectieve communicatie met ouders, een sleutel tot ouderbetrokkenheid, is van groot belang om ouderbetrokkenheid te creëren en samen met ouders te werken aan educatief partnerschap. Dat vraagt in veel gevallen een degelijke voorbereiding en kennis en vaardigheden van de leraar.

Steeds meer schoolbesturen en stichtingen werken dan ook met startercoaches die de startende leraren in hun ontwikkeling in de inductiefase ondersteunen en begeleiden.

De materialen van deze tool, bestaande uit een handleiding met gesprekskaarten, zijn in de eerste plaats ontworpen voor deze startercoaches en startende leraren in de inductiefase en richten zich op de thema's ouderbetrokkenheid, educatief

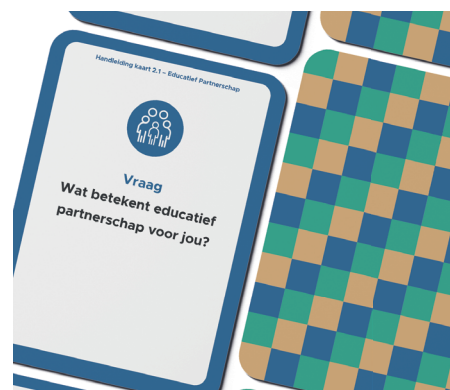
partnerschap en communicatie met ouders.

Het gebruik van de materialen is echter ook breder inzetbaar in de onderwijscontext. Daarom is in de handleiding en de kaartenset steeds sprake van een 'gespreksleider' en van 'deelnemers'. In de rol van gespreksleider kan men elke onderwijsprofessional met een begeleidende rol zien, in die van deelnemer eenieder die wil leren en zich verder wil ontwikkelen in de onderwijscontext.

In het hiernavolgende hoofdstuk wordt een beknopte toelichting gegeven op het gebruik van de verschillende materialen. Daarna volgt per kaartenset een gedetailleerde handleiding en worden suggesties gegeven om een gesprek te voeren. We hopen dat deze tool bijdraagt aan het mooie proces van levenslang leren en ontwikkelen in het onderwijs.

Materialen

Met de gesprekskaarten en een handleiding daarbij heeft de gespreksleider een tool in handen om met zijn of haar doelgroep thematisch te werken aan het thema 'Ouderbetrokkenheid'. Afhankelijk van de ontwikkeling en behoefte van de betrokken deelnemers maakt de gespreksleider al dan niet in overleg met de deelnemers keuzes uit de verschillende thema's en subthema's. De gespreksleider kan desgewenst de definitiekaarten of energizers inzetten tijdens de bijeenkomst.

Gesprekskaarten

Deze box bevat verschillende kaartensets met gesprekskaarten.. (vraagkaarten en opdrachtkaarten), passend bij het hoofdthema 'Ouderbetrokkenheid'. Dit thema is onderverdeeld in drie subthema's elk met een eigen kleur: ouderbetrokkenheid (groen), educatief partnerschap (blauw) en communicatie met ouders (geel). Op elke gesprekskaart staat een vraag of opdracht die besproken kan worden, in de handleiding wordt per subthema beschreven hoe de gesprekskaarten ingezet kunnen worden. Tevens is er bij elk subthema een kaart met de tekst 'Eigen vraag'. De gebruikers kunnen met deze kaart hun eigen vraag formuleren en inbrengen. Daarnaast bevat de box zogenaamde definitiekaarten en kaarten met energizers (korte oefeningen). Deze kunnen het gesprek dat wordt gevoerd ondersteunen.

Handleiding

In de handleiding is voor elke gesprekskaart, definitiekaart of energizer het doel en de voorgestelde werkwijze beschreven. De gespreksleider kan hier uiteraard naar eigen wens en inzicht aanpassingen op maken, passend bij de behoeften van de deelnemer(s). Ook wordt bij enkele subthema's 'Achtergrondinformatie' geboden en/of wordt verwezen naar andere theoretische bronnen, kennisclips, video's of materialen die te gebruiken zijn door de deelnemende leerkrachten. Soms is het mogelijk om via het scannen van een QR-code rechtstreeks een website te bereiken. De tijdsduur van de verschillende activiteiten is afhankelijk van de beschikbare tijd en de behoefte aan verdieping in het onderwerp.

Handleiding Ouderbetrokkenheid

Kaart 1.1

Behoeft van ouders

Doel

Na deze activiteit:

- heeft de deelnemer kennis opgedaan over de behoefte van ouders om ouderbetrokkenheid te versterken;
- heeft de deelnemer in beeld gebracht wat deze behoefte van de ouders bij jou in de klas is

Werkwijze

Met behulp van de gespreks- en/of opdrachtkaarten gaan de deelnemers onder leiding van de gespreksleider in gesprek over de aangeboden onderwerpen.

Lees of bespreek de achtergrondinformatie

behorende bij de betreffende kaart. Binnen kaartenset 1.1 – 'Behoeft van ouders' wordt er gesproken over de behoefte van ouders binnen ouderbetrokkenheid. Gebruik hierbij de onderstaande kaarten:

Gesprekskaarten 1.1

- Waar denk je dat ouders in jouw groep behoefte aan hebben in relatie tot ouderbetrokkenheid?
- Hoe denk je te weten te kunnen komen waar ouders in jouw groep behoefte aan hebben in relatie tot ouderbetrokkenheid?
- Hoe breng jij de behoefte van ouders in beeld ten aanzien van de ontwikkeling van hun kind? Wat is daarvan het belang?
- Welke verwachtingen hebben ouders van hun kind in jouw klas? Wat is daarvan het belang?
- Eigen vraag

Opdrachtk kaart 1.1

De bedoeling van deze opdracht is om in kaart te brengen waar de ouders in de klas van de deelnemer behoefte aan hebben als het gaat om ouderbetrokkenheid. Als deze behoefte inzichtelijk is dan geeft dat de leraar inzicht in de wijze waarop ouderbetrokkenheid kan worden vergroot en kunnen deze inzichten worden omgezet naar acties.

Tip: Dit kan gedaan worden door middel van het uitzetten van een vragenlijst (fysiek of digitaal) aan ouders. Bij het bedenken van de vragen, blijf het doel vasthouden. Wat wil je precies te weten komen?

- Onderzoek de behoeften van ouders als het gaat om ouderbetrokkenheid.
- Wat vraagt deze behoefte van ouders vervolgens van jouw rol als leerkracht?

Achtergrondinformatie

Behoeft e van ouders

Volgens De Vries (2013) is het van groot belang dat de school heel bewust kiest voor het werken met leerlingen én hun ouders. Leerlingen en ouders zijn namelijk onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een leerling, kind of puber die de school binnenstapt neemt zijn ouders mee, of zijn ouders nu wel of niet fysiek aanwezig zijn. Ouders zijn dan ook net zo belangrijk als leerlingen.

Natuurlijk is de relatie van de school met ouders een andere relatie dan de relatie met de leerling. Het gaat daarbij om de samenwerking tussen leerling, ouders en leerkracht, waarin ieder zijn eigen rol, positie en verantwoordelijkheden heeft.

Als voorbeeld: school en ouders werken samen om de leerling/kind naarmate zij ouder worden, meer verantwoordelijkheid te geven. Zo begeleiden

Ouderbetrokkenheid | handleiding

school en ouders de leerling samen op weg naar volwassenheid.

Om vanuit de driehoek te kunnen samenwerken met de ouder is het onder andere belangrijk te weten waar ouders behoefte aan hebben. Scholen nemen om die reden ook regelmatig een ouderenquête af voor het verbeteren van het onderwijs.

De Vries (2013) benoemt verschillende vormen die mogelijk zijn om de respons van je enquête te verhogen:

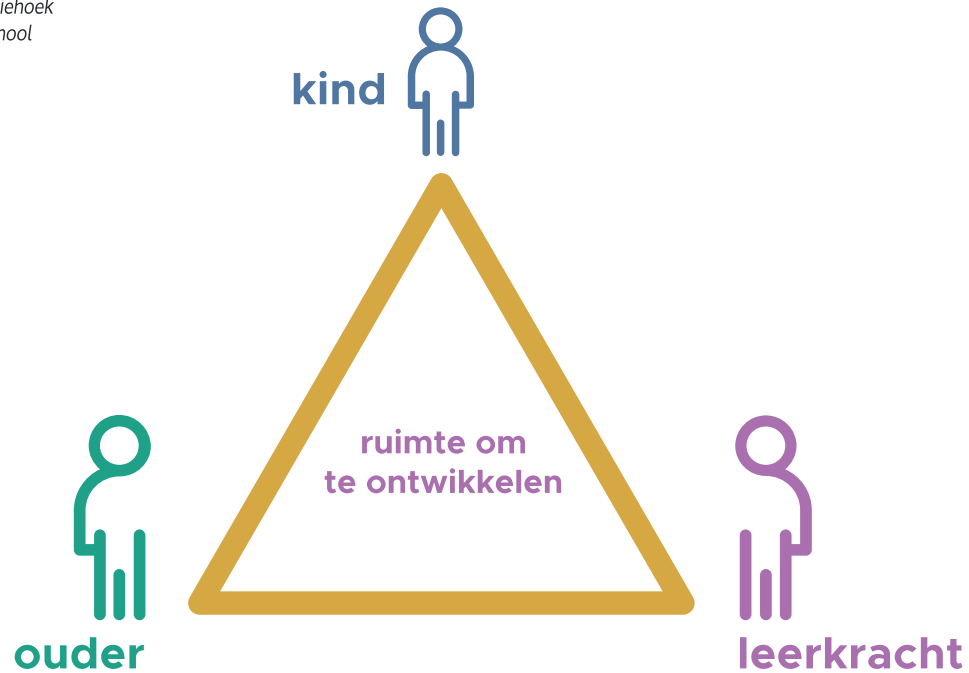
- De ouders vullen de enquête (schriftelijk) thuis in.
- Het invullen koppel je aan een tienminutengesprek, startgesprek e.d. ouders vullen de enquête in op school, voor of meteen na het gesprek.
- Je maakt de enquête digitaal en biedt mogelijkheden deze digitaal op school in te vullen.
- Mondeling afnemen of met tolk wanneer er

sprake is van een taalbarrière.

- Aselect: uit de klas worden aselect een vaste aantal ouders gekozen, die persoonlijk worden benaderd. Denk wel na over de diversiteit in keuze als gescheiden, samengesteld gezin, tweeverdieners, alleenstaande ouder, Nederlands als tweede taal etc.

Ouderbetrokkenheid | handleiding

*Figuur 1.
Samenwerkingsdriehoek
leerling, ouder, school*

Kaart 1.2

Wat is ouderbetrokkenheid?

Doel

Na deze activiteit kan de deelnemer de definitie van ouderbetrokkenheid met behulp van eigen praktijkvoorbeelden en aangeboden theorie toelichten.

Werkwijze

Met behulp van de gesprekskaarten 1.2 en/of de definitiekaart "Wat wordt verstaan onder 'ouderbetrokkenheid'?" gaan de deelnemers in gesprek over de definitie van ouderbetrokkenheid.

Tip: gebruik de definitiekaart "Wat wordt verstaan onder 'ouderbetrokkenheid'?" tijdens of na het gesprek.

Lees en/of bespreek de achtergrondinformatie behorende bij deze kaartenset. Gebruik hierbij de onderstaande kaarten:

Gesprekskaarten 1.2

- Wat versta jij onder ouderbetrokkenheid?
- Welke "vormen" van ouderbetrokkenheid ken je?
- Hoe zie jij van ouderbetrokkenheid terug in je school?
- Hoe werk jij aan ouderbetrokkenheid?
- Welke succeservaringen heb jij opgedaan met ouderbetrokkenheid?
- Wat vind je nog lastig in relatie tot ouderbetrokkenheid?
- Eigen vraag

Achtergrondinformatie

Definitiekaart **Wat wordt verstaan onder** **‘ouderbetrokkenheid’?**

Definitie: Ouderbetrokkenheid is alle betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van het kind met betrekking tot de onderwijsopbrengsten, in welke vorm dan ook.

Ouderbetrokkenheid wordt gezien als onderdeel van het proces tot wederzijdse (gelijkwaardige) betrokkenheid en investering tussen school en ouders in alle vormen van ouderbetrokkenheid van ouders bij de opvoeding en onderwijs van hun kind.

Ouderbetrokkenheid

We spreken van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat ze zich verantwoordelijk voelen voor de ontwikkeling van hun kinderen op school. Ouders zijn dan vaak (emotioneel) betrokken

bij de ontwikkeling van hun kind, ze zijn betrokken bij de school en ze zijn betrokken bij de leraar. De ouders van de kinderen tonen belangstelling voor de ontwikkeling van hun kind en begeleiden hun kind thuis waar nodig is. Dat ouders betrokken zijn bij hun kind is niet altijd fysiek zichtbaar op school. Als je een ouder niet of weinig (fysiek) ziet of spreekt hoeft dat niet per definitie te betekenen dat ze niet betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind. Dit is namelijk niet altijd zichtbaar. Denk bijvoorbeeld aan ouders die beide fulltime werken of juist in avond- of nachtdiensten werken. Dan kan het zijn dat deze ouders minder zichtbaar zijn op school, maar wil dat niet zeggen dat ze niet betrokken zijn. Ouderbetrokkenheid op school wordt dan ook gezien als onderdeel van het proces tot wederzijdse "gelijkwaardige" betrokkenheid en investering tussen school en ouders in alle vormen van ouderbetrokkenheid van ouders bij de opvoeding en onderwijs van hun kind".

Ouderbetrokkenheid | handleiding

De Vries (2010) en Smit (2012) omschrijven ouderbetrokkenheid als alle betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van het kind met betrekking tot de onderwijsopbrengsten, in welke vorm dan ook. Vanwege het wederzijds karakter van de betrokkenheid met betrekking tot de kinderen wordt er vaker gesproken over een educatief partnerschap (Smit, 2009). Educatief partnerschap wordt in de kaartensets 2.1, 2.2. en 2.3 nader toegelicht.

Ouderbetrokkenheid | notities

Six horizontal teal bars of equal length, stacked vertically, intended for handwritten notes.

Kaartenset 1.3

Thuisbetrokkenheid

Doel

Na deze activiteit:

- kan de deelnemer beschrijven wat er wordt verstaan onder “thuisbetrokkenheid”;
- kan de deelnemer verwoorden wat het belang is van thuisbetrokkenheid voor de ontwikkeling van kinderen.

Werkwijze

Met behulp van de gesprekskaarten 1.3 en/of de definitiekaart “Wat wordt verstaan onder ‘ouderparticipatie’?” gaan de deelnemers in gesprek over de definitie van thuisbetrokkenheid.

Tip: gebruik de definitiekaarten “Wat wordt verstaan onder ‘ouderparticipatie’?” en “Wat wordt verstaan onder ‘thuisbetrokkenheid’?” tijdens of na het gesprek.

Lees en/of bespreek de achtergrondinformatie behorende bij deze kaartenset. Gebruik hierbij de onderstaande kaarten:

Gesprekskaarten 1.3

- Wat versta jij onder ‘thuisbetrokkenheid’? Wat is het belang daarvan?
- Kun je vertellen hoe ouders in jouw groep het leren thuis ondersteunen?
- Welke thuisactiviteiten ondernemen ouders met hun kinderen?
- Wat kan jij doen om het leren thuis te ondersteunen?
- Wat heb jij ondernomen in relatie tot de thuisbetrokkenheid in jouw groep?
- Welke succeservaringen heb jij opgedaan in relatie tot ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid | handleiding

- Wat vind je nog lastig in relatie tot de thuisbetrokkenheid?
- Welke interventies ga jij inzetten om de thuisbetrokkenheid te vergroten?
- Eigen vraag

Achtergrondinformatie

Definitiekaart - Wat wordt verstaan onder 'thuisbetrokkenheid'?

Definitie: Thuisbetrokkenheid is de interactie tussen ouder(s) en kind(eren) thuis. Het gaat om de pedagogische leer- en loopbaanondersteuning die ouders aan hun kinderen bieden.

Thuis betrokkenheid bestaat uit twee dimensies. De eerste gaat over de activiteiten thuis die ouders met hun kind ondernemen, zoals praten en spelen met hun kind, begeleiden bij het leren, educatieve spelletjes, verhalen voorlezen, zingen, ...De tweede

dimensie gaat over de mate waarin ouders hun kinderen thuis ondersteunen bij het leren en welke verwachtingen ouders hebben.

Definitiekaart - Wat wordt verstaan onder 'ouderparticipatie'?

Definitie: Ouderparticipatie is een actieve deelname van ouders bij activiteiten in de klas, rondom de school en binnen een schoolbestuur.

Thuisbetrokkenheid

We spreken over drie begrippen als het gaat om het betrekken van ouders bij de school. Dat zijn: ouderparticipatie, thuisbetrokkenheid en ouderbetrokkenheid. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat thuisbetrokkenheid inhoudt is het ook van belang dat we weten wat ouderparticipatie is. Wat ouderbetrokkenheid betekent en omvat staat beschreven in de handleiding kaartenset 1.2 - Wat is ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid | handleiding

Ouderparticipatie

Bij ouderparticipatie spreken we binnen de school, van ouders die meedoen met activiteiten, hand- en spandiensten verrichten en bijvoorbeeld participeren als 'luizenmoeder' of 'nakijkvader'.

Thuisbetrokkenheid

Thuisbetrokkenheid is de interactie tussen ouder(s) en kind(eren) thuis. Het gaat om de pedagogische leer- en loopbaanondersteuning die ouders aan hun kinderen bieden. Thuisbetrokkenheid bestaat uit twee dimensies. De eerste gaat over de activiteiten thuis die ouders met hun kind ondernemen, zoals praten en spelen met hun kind, begeleiden bij het leren, educatieve spelletjes, verhalen voorlezen en zingen. De tweede dimensie gaat over de mate waarin ouders hun kinderen thuis ondersteunen bij het leren en welke verwachtingen ze van hun kinderen hebben.

Kortom, ouderparticipatie gebeurt vooral op school en thuisbetrokkenheid gebeurt grotendeels vanuit de thuissituatie. Het is belangrijk je bewust te zijn dat de thuisbetrokkenheid bijvoorbeeld hoog kan zijn maar je de ouders op school met uitjes of hulp niet tot weinig ziet. Ouders niet tot weinig fysiek zien op school zegt dus niet dat daarmee de thuisbetrokkenheid automatisch laag is.

Belang van thuisbetrokkenheid

De thuisbetrokkenheid heeft een positieve invloed op de schoolse ontwikkeling van kinderen (Boonk, 2017). Van alle "soorten" ouderbetrokkenheid is thuisbetrokkenheid het meest effectief (Van der Vegt, 2020). Dat vooral de thuisbetrokkenheid bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen, wordt ook bevestigd door recente Nederlandse overzichten van empirische studies. De positieve effecten van thuisbetrokkenheid zijn gevonden voor leerlingen van verschillende leeftijden: in de voor- en vroegschoolse periode, tijdens de basisschool en

Ouderbetrokkenheid | handleiding

tijdens het voortgezet onderwijs.

Het belang van thuisbetrokkenheid neemt niet af als kinderen ouder worden, maar de vorm waarin het effectief is wel. Leesactiviteiten thuis zijn vooral van belang voor jonge kinderen. Ook directe betrokkenheid, zoals begeleiden bij het leren lijkt het meest gunstig te werken bij jongere kinderen. Effectieve activiteiten zijn bijvoorbeeld samen lezen, bezoek aan bibliotheek, educatieve spelletjes doen met cijfers en letters, rijmen en zingen. Als kinderen ouder worden, helpen gesprekken en discussies over school. Hoge verwachtingen en aspiraties van ouders zijn belangrijk voor alle leeftijdsgroepen. Die hebben de meest consistente en sterkste relatie met leerresultaten. Ook het creëren van een comfortabele omgeving, aanmoediging en ondersteuning zijn belangrijk voor zowel basis- als voortgezet onderwijs.

Gelijke kansen

Vaak wordt verondersteld dat ouders met een

migratieachtergrond minder betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind en dat dit samenhangt met minder positieve ontwikkelingsuitkomsten bij het kind. In meerdere onderzoeken is gebleken dat dit niet klopt. De resultaten waren duidelijk: In gezinnen met een migratieachtergrond werden juist vaker leerzame activiteiten met het kind ondernomen dan in gezinnen zonder migratieachtergrond. Bovendien, kinderen uit gezinnen met en zonder een migratieachtergrond verschilden niet op het gebied van sociale competentie en zelfregulatie zoals door de leerkracht gerapporteerd.

Vaders en moeders

Het is niet vanzelfsprekend dat vaders evenveel betrokken zijn als moeders. Moeders nemen hierin nog vaak het voortouw. Toch zien we ook dat vaders steeds meer betrokken raken bij school. Opvoedvertrouwen van vaders en moeders blijkt daarbij een sleutelrol te spelen. Dit betekent dat het

Ouderbetrokkenheid | handleiding

bevorderen en uitspreken van dit vertrouwen een manier kan zijn om ouders meer bij de ontwikkeling van hun kind op school te betrekken.

Kanttekening

Er zijn ook vormen van thuisbetrokkenheid die niet helpen of zelfs averechts werken. Bemoeizucht, bijvoorbeeld door controle en nakijken van huiswerk, is niet behulpzaam. Verder blijkt uit een Nederlandse overzichtsstudie dat thuisbetrokkenheid wellicht niet een directe maar een indirecte bijdrage levert aan leer- resultaten, door de invloed op motivatie, houdingen en leerstrategieën.

Wat werkt?

Educatief partnerschap (zie kaartenset 2.1, 2.2 en 2.3), ofwel de manier waarop ouders en leerkrachten samenwerken en de ondersteuning aan het kind op elkaar afstemmen, is een belangrijke voorwaarde om thuisbetrokkenheid van ouders tot een succes te maken. Immers, het kind profiteert het meest als

de ondersteuning door ouders en leerkrachten op elkaar is afgestemd.

Ga in gesprek met ouders over de thuisleeromgeving en de ouderlijke betrokkenheid stijl thuis. Dit helpt om inzicht te krijgen in waarin je ouders kan ondersteunen en wat ze nodig hebben thuis om daarmee uiteindelijk de leerontwikkeling op school te bevorderen. De thuisleeromgeving is o.a. voorlezen en leeractiviteiten met letters of getallen, en educatieve uitstapjes. Met de Ouderlijke betrokkenheid stijl wordt bedoeld de wijze waarop (de autonomie van) het kind wordt ondersteund en het stellen van regels en verwachtingen.

Kaartenset 1.4

Visie op ouderbetrokkenheid

Doel

Na deze activiteit kan de deelnemer een eigen visie op ouderbetrokkenheid verwoorden met behulp van eigen praktijkervaringen.

Werkwijze

Met behulp van de gespreks- en/of opdrachtkaarten gaan de deelnemers onder leiding van de gespreksleider in gesprek over visies op ouderbetrokkenheid en ontwikkelen ze hun eigen visie op ouderbetrokkenheid.

Gebruik ter ondersteuning de definitiekaarten
"Wat wordt verstaan onder 'ouderbetrokkenheid'?",

Wat wordt verstaan onder 'ouderparticipatie'?",
Wat wordt verstaan onder 'thuisbetrokkenheid'?"
Lees en/of bespreek de achtergrondinformatie behorende bij deze kaartenset. Gebruik hierbij de onderstaande kaarten:

Gesprekskaarten 1.4:

- Waarom zijn ouders belangrijk voor jou?
- Wat is jouw visie op ouderbetrokkenheid?
- Wat is de visie op ouderbetrokkenheid van jouw school?
Wat zie je daarvan terug in de school?
- Wat vind jij belangrijk als het gaat om ouderbetrokkenheid?
- Hoe kunnen ouders jouw visie op ouderbetrokkenheid terugzien in je professioneel handelen?
- Hoe weten ouders bij wie ze moeten zijn en waarvoor?
- ... Eigen vraag.

Opdrachtk kaart 1.4:

- Formuleer zelf of gezamenlijk een visie op ouderbetrokkenheid.
Bespreek deze uit met elkaar.

Tip: Gebruik hiervoor onderstaande stappen:

Stap 1: Schrijf kernwaarden op die voor jou/jullie belangrijk zijn als het gaat om ouderbetrokkenheid.

Stap 2: Noteer alle kernwaarden op een formulier.

Stap 3: Onderstreep de belangrijkste kernwaarden.

Stap 4: Verwerk deze kernwaarden in drie á vier zinnen.

Stap 5: Lees de zinnen hardop voor.

Stap 6: Kies twee zinnen waarin je je het meest in kan vinden.

Stap 7: Check of alle kernwaarden in deze zinnen zijn verwerkt en zijn er nog zinsdelen/ zinnen van andere groepjes in de visie op te nemen?

Stap 8: De zinnen vormen samen het uitgangspunt van een visie op ouderbetrokkenheid.

Achtergrondinformatie

Een heldere visie op ouders

Ouders zijn een officiële doelgroep op een school. Dat betekent dat een school niet meer zonder een visie op ouders kan. De visie moet even helder zijn als de visie op de leerling of de visie op het pedagogische/ didactische klimaat. Elke leerkracht moet deze visie hebben doorleefd en kunnen verwoorden.

Essentieel voor het formuleren van een visie op ouders is de vraag: welke school willen we voor ouders zijn? Deze vraag kan ook een tegenovergestelde vraag impliceren: welke school willen we niet voor ouders zijn?

Zowel de leraar als de ouder zijn gebaad bij het helder formuleren van een visie op ouders. Dan weten beide waar ze aan toe zijn en wat ze van de ander kunnen verwachten. Hoe kan een school

Ouderbetrokkenheid | handleiding

een heldere visie op ouders formuleren? Een visie die te ruim is dat ouders zoveel mogelijk de school worden binnengehaald, kan leiden dat ouders grensoverschrijdend gedrag gaan vertonen. Het is in de praktijk al vaak voorgekomen dat scholen bijvoorbeeld de leesmoeders om die reden weer buiten de deur hebben gezet. Maar een beperkte visie op ouders kan ertoe leiden dat ouders sterk op afstand worden gehouden, dat er conflicten ontstaan. Het is daarom essentieel dat de school zich afvraagt aan wat voor een school ouders behoefte hebben. Dat betekent overigens niet dat ouders de visie bepalen, maar dat de mening en wensen van ouders worden benut om de visie vast te stellen. Dat kan een school op verschillende manieren doen. De medezeggenschapsraad, ouderraad of het schoolbestuur zijn organen die deze input kunnen geven. De school kan ook kiezen voor enquêtes, panelgesprekken of schoolleergemeenschappen te vormen om de mening en wensen van ouders te inventariseren.

Na de ouders te hebben gehoord, kan de school haar visie op ouders formuleren. Het is daarbij zinvol als team de zogenoemde kernwaarden te bepalen, deze zijn essentieel in het contact met ouders. Voorbeelden van kernwaarden zijn: gezamenlijke verantwoordelijkheid, respect, geloofsidenteit, transparantie, ...

aan de hand van de vastgestelde kernwaarden bepaald de school haar visie op ouders. Dit proces van visiebepaling maakt duidelijk dat ouders weliswaar de input voor de visie geven, maar de school zelf bepaald wat die visie is. Deze benadering schept duidelijkheid en rust. Ouders kunnen op grond van de visie wel of niet kiezen voor een school.

Naast de visie van de school ontwikkel je ook je eigen visie op ouderbetrokkenheid. Wat vind jij als leerkracht belangrijk in de samenwerking en het contact met ouders? Hoe geef jij daar vorm aan binnen je eigen groep/klas? Door na te denken

Ouderbetrokkenheid | handleiding

over wat jij belangrijk vindt in het contact en samenwerking met ouders, vorm je een eigen visie. Waardoor je in relatie met ouders daar ook naar zal gaan handelen en daarbij interventies zal gaan inzetten om de relatie, het contact en samenwerking te verstevigen.

De bedoeling van visie en daarmee het verstevigen van je relatie, contact en samenwerking met ouders, is dat dit een bijdrage levert aan goed onderwijs en daarmee betere leerprestaties van de leerlingen.

Ouderbetrokkenheid | notities

Six horizontal light green bars, each approximately 770 pixels wide and 40 pixels high, stacked vertically with a 10-pixel gap between each bar. These bars are intended for handwritten notes.

Handleiding Educatief Partnerschap

Kaartenset 2.1

Wat is Educatief Partnerschap?

Doel

Na deze activiteit kan de deelnemer de definitie van educatief partnerschap formuleren.

Werkwijze

De deelnemers noteren voor zichzelf wat educatief partnerschap volgens hen inhoudt. Vervolgens worden de opbrengsten in tweetallen of plenair besproken. Welke overeenkomsten en verschillen worden er herkend? Hoe zijn deze verschillen en overeenkomsten te verklaren?

Welke ervaringen hebben de deelnemers opgedaan met betrekking tot educatief partnerschap?

Ten slotte formuleren de deelnemers een groepsdefinitie van educatief partnerschap en komen zij tot enkele actiepunten om invulling te geven aan educatief partnerschap in hun onderwijspraktijk.

Gesprekskaarten 2.1

- Wat betekent educatief partnerschap voor jou?
- Wat zijn je ervaringen met educatief partnerschap?
- Hoe zie jij educatief partnerschap terug in je groep of school?
- Wat is je visie op educatief partnerschap?
- Waarom zou je educatief partnerschap wel of niet willen bevorderen op jouw school?
- Wat zou je eerste stap zijn om educatief partnerschap te realiseren binnen jouw school?
- ... Eigen vraag

Opdrachtenkaarten 2.1

- Verken het begrip educatief partnerschap door een inspirerend praktijkvoorbeeld te zoeken. Licht dit begrip toe aan de hand van dit praktijkvoorbeeld.
- Formuleer zelf of gezamenlijk een definitie van educatief partnerschap. Gebruik eventueel de definitiekaarten ter ondersteuning.

Achtergrondinformatie

Definitiekaart - Wat wordt verstaan onder 'educatief partnerschap'?

We spreken over educatief partnerschap wanneer ouders en leraren vanuit een wederzijdse betrokkenheid, een gelijkwaardige relatie en vanuit hun eigen rol en mogelijkheden gezamenlijk condities creëren waaronder kinderen zowel thuis als op school zich optimaal kunnen ontwikkelen en leren (Iliás et al., 2020).

Kaartenset 2.2

Educatieve partners

Doel

Na deze activiteit kan de deelnemer toelichten wat educatieve partners zijn en hoe je educatieve partners kunt worden.

Werkwijze

De deelnemers gaan in gesprek met behulp van de casus 'Constructies'. De casus wordt gelezen en gezamenlijk wordt besproken of er sprake is van educatief partnerschap. Hoe is deze wel of juist niet vormgegeven?

De rollen van de ouder en de leraar als educatieve partners worden geanalyseerd. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen deze rollen?

Hoe versterken de ouder en de leraar elkaar in de casus? Hebben de deelnemers een soort gelijke ervaring?

Bespreek de rolbeschrijvingen die vermeld staan op definitiekaart 'Welke rollen kennen we binnen educatief partnerschap? Herkennen deelnemers deze rollen in hun schoolpraktijk?

Welke ontwikkelpunten kunnen de deelnemers formuleren met betrekking tot hun eigen rol? Deze ontwikkelpunten worden met elkaar besproken en eventuele acties worden met elkaar gedeeld.

Gesprekskaarten 2.2

- Lees de casus 'Constructies'. Hoe wordt educatief partnerschap vormgegeven in de casus?
- Lees de casus 'Constructies'. Hoe worden de rollen ingevuld binnen de casus? Gebruik de definitiekaart 'Welke rollen kennen we binnen

Educatief Partnerschap | handleiding

educatief partnerschap?’

- Herken jij de rollen binnen educatief partnerschap in je eigen schoolpraktijk? Licht toe.
- Hoe zou jij jouw rol binnen educatief partnerschap kunnen ontwikkelen?

Rol leraar: Leraren beschikken over pedagogische idealen en didactische kennis die zij inzetten bij het optimaal ontwikkelen van hun leerlingen. Hiermee kunnen zij ouders ook ondersteunen bij het ontwikkelen van het kind in de thuissituatie (Iliás et al., 2020).

Achtergrondinformatie

Definitiekaart - Welke rollen kennen we binnen educatief partnerschap?

Rol ouder: Ouders weten veel over de ontwikkeling van hun kind en de factoren die hierop van invloed zijn. Met deze kennis kunnen ouders de leraar helpen bij het leren kennen van hun kind. Ouders zijn ervaringsdeskundigen en hebben het beste voor met hun kinderen. Belangrijk daarbij is om te weten te komen wat ouders als het beste voor hun kinderen zien.

Bijlage

Kaartenset 2.2

Casus 'Constructies'

Een vader vertelt tijdens een gesprek met de leraar van zijn dochter dat hij veel plezier beleeft in het bouwen van gebouwen met Lego met zijn dochter (Lara, 8 jaar). Het is fantastisch om te zien hoe Lara sterke stabiele constructies weet bouwen om vervolgens met speelgoedfiguren de stevigheid van de gebouwen te testen. Lara ziet de constructie voor zich geeft vader aan.

Annemieke, de juf van Lara, luister naar dit verhaal en besluit om deze kennis te gebruiken om het ruimtelijk inzicht van Lara verder te ontwikkelen. Ze maakt de keuze om een onderzoekende lesactiviteit over bruggen en sterke constructies te ontwerpen waarbij Lara de rol als 'projectleider' vervult en

daarbij haar kennis moet delen met klasgenoten. Samen met medeleerlingen wordt er een stabiele brug gebouwd van Lego.

De activiteit bracht niet alleen het beste in Lara naar boven, maar bevorderde ook de nieuwsgierigheid van de rest van de klas. De juf begeleidde het project, moedigde samenwerking aan en zag hoe zowel Lara als de klas niet alleen meer leerde over constructies, maar ook belangrijke samenwerkings- en probleemoplossende vaardigheden ontwikkelden.

Het Lego avontuur dat zich thuis afspeelde bleek niet alleen een leuke weekendactiviteit te zijn geweest, maar stond aan de basis van een prachtige leerervaring in de groep.

Kaartenset 2.3

Een passende grondhouding

Doel

Na deze activiteit kan de deelnemer toelichten waar een 'passende grondhouding' uit bestaat om educatief partnerschap te realiseren en hoe hij of zij deze grondhouding bij zichzelf zou willen ontwikkelen.

Werkwijze

De deelnemers lezen de beschrijving op definitiekaart "Wat is een passende grondhouding?" over de grondhouding van de leraar bij educatief partnerschap. Aan de hand van (eigen) praktijkvoorbeelden worden de volgende elementen van de grondhouding van de leraar

verkend en besproken: wederkerigheid, sensitieve responsiviteit, gelijkwaardigheid en/of oog voor diversiteit.

Afsluitend formuleert elke deelnemer minimaal twee actiepunten om zijn/haar grondhouding te ontwikkelen. Deze worden in de groep besproken.

Gesprekskaarten 2.3

- Waaruit bestaat een passende grondhouding van een leraar bij het bevorderen van educatief partnerschap?
- Op welke wijze betrek jij ouders bij het leerproces en de ontwikkeling van hun kind?
- Op welke manier is er sprake van wederkerigheid tussen jou en de ouders? Hoe werk jij hieraan? Gebruik hierbij de definitiekaart "een passende grondhouding".
- Aan welke van de vier elementen zou jij graag willen werken? Licht toe. (Gebruik definitiekaart "Wat is een passende grondhouding?" ter ondersteuning.)

Achtergrondinformatie

Definitiekaart - Wat is een passende grondhouding?

De school neemt het initiatief om een leidende rol te vervullen in het bevorderen van educatief partnerschap. Het streven is om ouders actief te betrekken bij het leerproces en de ontwikkeling van hun kind, en hierover voortdurend met elkaar in gesprek te zijn. Het realiseren van educatief partnerschap vereist een passende grondhouding de leraar, waarin de volgende elementen centraal staan:

- Wederkerigheid - een nieuwsgierige houding naar elkaars praktijken en het waarderen van elkaars expertise. Om educatieve partners te worden is het allereerst nodig dat ouders en leerkrachten elkaar en elkaars praktijk leren kennen. Hierbij is wederkerigheid erg

belangrijk, hiermee bedoelen we dat je oprecht geïnteresseerd bent in elkaar.

- Sensitieve responsiviteit - open communicatie en alert zijn op signalen van anderen, gevolgd door passende acties.
- Gelijkwaardigheid - het erkennen van wederzijdse verantwoordelijkheid en afhankelijkheid, met een gezamenlijk belang.
- Oog voor diversiteit - een positieve houding ten opzichte van zowel overeenkomsten als verschillen (Iliás et al., 2020).

The page contains six horizontal blue bars, each intended for a line of handwritten notes. These bars are positioned within a large white rectangular area that is framed by a thick blue border. The bars are evenly spaced and extend across most of the width of the page.

Handleiding Communicatie

Kaartenset 3.1

Oudergesprekken: Inleiding

Doel

Na deze activiteit:

- herkent de deelnemer verschillende gespreksoorten tussen leerkracht en ouders;
- kent de deelnemer het belang van een goede voorbereiding op een oudergesprek.

Werkwijze

Elke leerkracht in het basisonderwijs heeft te maken, met gesprekken met ouders. Ouders die onverwachts langskomen of ouders waarmee een afspraak is gemaakt voor een gesprek. De leerkracht moet in beide situaties adequaat weten te handelen. Hij moet daarbij rekening houden

met de verschillende lagen van communicatie: de referentiële ofwel zakelijke laag, de appellerende laag, de relationele laag en de expressieve laag (Jansen et al., 2021). Het doel van elk gesprek moet vooraf duidelijk en concreet zijn.

De deelnemers gaan onder leiding van de gespreksleider in gesprek met elkaar over (eigen ervaringen met) verschillende gespreksoorten en het belang van een goede voorbereiding daarop. Denk daarbij aan gesprekken met alleen ouders ('oudergesprek') en aan gesprekken waarbij naast de ouders ook het kind aanwezig is ('driehoeksgesprek' of 'ouder-kindgesprek').

Gesprekskaarten 3.1

- Welke soorten oudergesprekken ken je? Waarin onderscheiden deze zich van elkaar?
- Welke soorten oudergesprekken heb jij weleens gevoerd of ga je binnenkort voeren? Met welk

gespreksdoel?

- Hoe ervaar je gesprekken met ouders?
- Scan de QR-code uit de handleiding en lees de tekst. Welk fragment ondersteunt jou bij het voeren van een oudergesprek? Licht dit toe.

Opdrachtkaart 3.1

Wat versta jij onder het begrip '(ouder) communicatie'? Wat is volgens jou het belang van een goede communicatie met ouders? Formuleer jouw definitie van '(ouder)communicatie' en vergelijk deze met de definitiekaart 'Oudercommunicatie'.

Achtergrondinformatie

Laat de deelnemers de QR-code scannen van Oudergesprekken. Expertsysteem ZIEN! Voor het primair onderwijs (Rikkers, 2012) en hoofdstuk 1 'Oudergesprekken

en handelingsgericht werken' lezen. De tekst beschrijft verschillende gespreksmodellen die kunnen worden toegepast in diverse situaties bij oudergesprekken in het primair onderwijs. Het doel van deze gesprekken is vaak om de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind te vergroten door informatie-uitwisseling, afstemming van meningen, het maken van afspraken over de aanpak op school en thuis, en het werken aan overeenstemming over de aanpak. Voorbereiding van het gesprek is essentieel, waarbij interesse tonen in de mening van ouders, en het hebben van een duidelijk beeld van de zorgbehoefte van het kind en eventuele hulpplannen belangrijk zijn.

Hoofdstuk 1 Oudergesprekken en handelingsgericht werken (Rikkers, 2012):

Kaartenset 3.2

Oudergesprekken: Theorie

Doel

Na deze activiteit:

- kan de deelnemer met behulp van het communicatiemodel een toekomstig oudergesprek voeren door vooraf de verschillende aspecten en de gespreksdoelen van een boodschap te bepalen;
- kan de deelnemer zijn eigen sterke en zwakke punten benoemen bij het voeren van oudergesprekken.

Werkwijze

De deelnemers gaan onder leiding van de gespreksleider met elkaar in gesprek over het communicatiemodel en de verschillende aspecten daarin. Ze benoemen hun sterke en zwakke punten bij het voeren van oudergesprekken en verbinden die aan het model.

Om de complexiteit van communicatie te begrijpen, onderscheiden we vier verschillende elementen of aspecten in een boodschap:

- Het *zakelijke aspect*, ook bekend als het referentiële aspect. Dit omvat de feitelijke informatie die de boodschap overbrengt.
- Het *appellerende aspect*, dat zich richt op het doel dat de zender met de boodschap wil bereiken.
- Het *expressieve aspect* is het beeld dat de boodschap schetst van de zender.
- Het *relationele aspect* zegt iets over de houding van de zender ten opzichte van de ontvanger (Jansen et al., 2021).

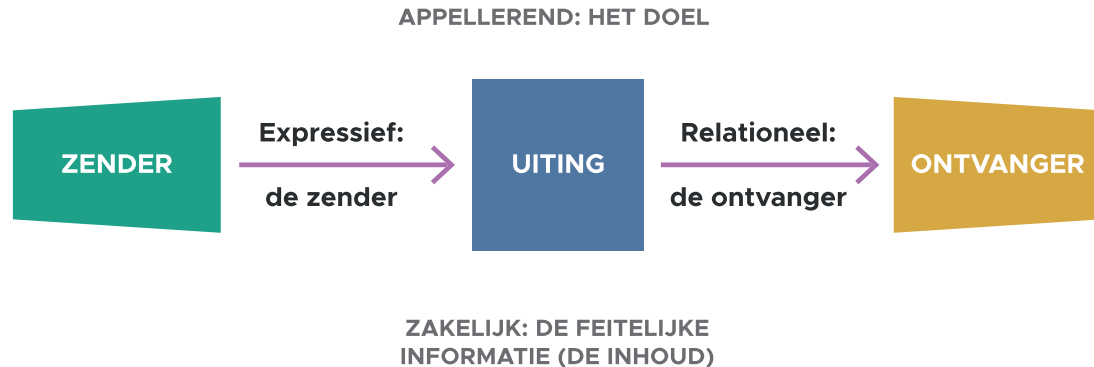
Communicatie | handleiding

Laat hoofdstuk 1 over het communicatiemodel van Jansen et al. (2021) en de vijf verschillende communicatiedoelen bestuderen en licht het toe. Verwijs ook naar de bijbehorende kennisclips. Om de kennisclips, praktijkvoorbeelden en gespreksvragen te bekijken is het noodzakelijk dat de deelnemers zich aanmelden als lid van de website <https://lerendeleraren.nl/> (Scan de QR-codes).

Het communicatiemodel *Jansen (2021, p. 22)*

Het zakelijke aspect bevindt zich doorgaans aan de basis van het communicatiemodel, omdat de meeste boodschappen worden uitgewisseld om feitelijke informatie over te brengen (Jansen et al., 2021).

> Afbeelding:
communicatiemodel
Jansen (2012, p22)

Door communicatie tracht de zender invloed uit te oefenen op de kennis, vaardigheden, opvattingen, gedragsintenties of emoties van de ontvanger. We onderscheiden vijf soorten communicatiedoelen:

Indeling van communicatiedoelen van zenders
(Jansen et al. (2021))

Gesprekskaarten 3.2

- Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Welke aspecten van het model roepen vragen op?
- Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Welke aspecten van het model zijn voor jou een aandachtspunt of een kwaliteit?
- Waardoor worden de verschillende aspecten van

Soorten doelen	De zender wil	Om invloed uit te oefenen op
Informatief	Informeren	Kennis over feiten
Instructief	Instrueren	Vaardigheden
Persuasief	Overtuigen	Mening, houding
Motiverend	Aanzetten tot	Gedragsintenties, bereidheid
Affectief	Gevoelens opwekken	Emoties

< Tabel: vijf soorten communicatiedoelen

het communicatiemodel (Jansen et al., 2021) door beïnvloed?

- Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Waarin voel jij je sterk of minder sterk in het expressieve aspect?
- Welke voorbeelden kun jij bedenken bij de verschillende communicatieve doelen (Jansen et al., 2021)?
- Waarom is het bij de voorbereiding van een oudergesprek belangrijk om een helder beeld te hebben van de vier aspecten (Jansen et al., 2021).

Opdrachtkaat 3.2

Blik terug op eerder gevoerde oudergesprekken.

Welk communicatiedoel (appellerend aspect) had je in dit gesprek (Jansen et al., 2021)? Heb je dit doel bereikt?

Achtergrondinformatie

Kennisclips www.lerendeleraren.nl

1. Kennisclip: 'Het communicatiemodel'

2. Kennisclip: 'Appellerende boodschap/ communicatief doel'

3. Kennisclip: 'Expressieve en relationele boodschap'

Kaartenset 3.3

Oudergesprekken: Vorbereiding

Doel

Na deze activiteit kennen de deelnemers het belang van oudergesprekken en de voorbereiding daarop (10 tips).

Ze kunnen aan de hand van het communicatiemodel van Jansen et al. (2021) een gesprek voorbereiden, waarbij ze de volgende aspecten beschreven hebben: de referentiele boodschap, het appellerende aspect, de expressieve en relationele boodschap en het communicatieve doel. Ze weten welke gespreksvaardigheden ze kunnen inzetten tijdens een oudergesprek en kunnen de opbouw van het gesprek beschrijven.

Werkwijze

In deze bijeenkomst gaat de deelnemer zich voorbereiden op een naderend oudergesprek. Met de gesprekskaarten 3.3 kan nader worden ingegaan op het voeren van specifieke oudergesprekken, zoals het start- of kennismakingsgesprek of een voortgangsgesprek. De deelnemer verdiept zich in de verschillende gespreksvaardigheden die toe te passen zijn bij het oudergesprek.

Bij de voorbereiding wordt gebruik gemaakt van de bijlagen: 'Kaartenset 3.3 – Voorbereidingsformulier oudergesprek', 'Kaartenset 3.3 – Checklist Oudergesprek' en 'Kaartenset 3.3 – Gespreksvaardigheden'.

Gesprekskaarten 3.3

- Een goede voorbereiding op een oudergesprek is belangrijk. Welk (soort) oudergesprek bereid jij extra goed voor?

- Welke kwaliteiten zet je in tijdens het gesprek? Waar wil je nog beter in worden?
- Wat heb je nodig om zelfverzekerd het gesprek in te gaan?

Opdrachtkaarten 3.3

- Bereid een oudergesprek voor en gebruik daarbij de bijlage van Kaartenset 3.3 – Voorbereidingsformulier oudergesprek.
- Bekijk de bijlage Kaartenset 3.3 – Gespreksvaardigheden en bepaal welke je gaat inzetten bij het eerstvolgende formele oudergesprek dat je gaat voeren.
- Gebruik de bijlage Kaartenset 3.3 – Checklist Oudergesprek.
- Scan de QR-codes (zie handleiding kaarten 3.2) om de kennisclips te bekijken over de aspecten van het communicatiemodel en de communicatieve doelen (Jansen et al., 2021) en formuleer deze voor het te voeren gesprek.

Achtergrondinformatie

Binnen de cyclus van Handelingsgericht werken (HGW) worden op veel scholen regelmatig gesprekken gevoerd. Op onderstaande websites is ondersteunende informatie te vinden in woord en beeld over het belang van het voeren van verschillende vormen oudergesprekken binnen HGW. Ook worden er tips gegeven die helpend kunnen zijn bij een goede voorbereiding op een oudergesprek.

1. Leraar24 (2021): Zo haal je het beste uit een oudergesprek

2. Leraar24 (2020): Met dit oudergesprek laat je de leerling floreren.

Bijlage

Kaartenset 3.3
Vorbereidingsformulier
oudergesprek

Communicatie | handleiding

Vorbereidingsformulier Oudergesprek	
Locatie:	Lokaal, ruimte
Datum:	Datum
Tijd:	Tijd
Naam leerling:	Naam/namen
Vorbereiding	
Inhoud gesprek(referentiele boodschap)	Beschrijf wat je daadwerkelijke boodschap is van het gesprek.
Opbouw gesprek	Hoe wil je het gesprek opbouwen?
Communicatief doel	Beschrijf je communicatieve doel(en): informeren, instrueren, motiveren, overtuigen, gevoelens opwekken
Relationele boodschap	Hoe zie je de ouders, het kind? Wat weet je al van ze?
Expressieve boodschap	Wat wil je 'uitstralen' (deskundigheid, zelfvertrouwen, begrip, medeleven, vastberadenheid).

Aanvullende informatie

Welke contextfactoren kunnen invloed hebben op een oudergesprek; denk aan bijvoorbeeld de beschikbaarheid van de gespreksruimte, lawaai buiten het lokaal of een onlinegesprek.

Bijlage

Kaartenset 3.3

Gespreksvaardigheden

Communicatie | handleiding

Luistervaardigheden

Verbale vaardigheden	Nonverbale vaardigheden
Verbaal 'volgen', d.w.z. kleine aanmoedigingen geven, zoals 'mm, 'En toen?'	Gelaatsuitdrukking gebruiken
Open vragen stellen	Oogcontact zoeken
Parafraseren van inhoud d.w.z. in eigen woorden weergeven (om te verhelderen)	Lichaamshouding toewenden naar ander
Reflecteren van gevoel d.w.z. herkennen, juist benoemen en nagaan of het klopt.	Aanmoedigende gebaren maken
'Ik heb de indruk dat u zich daarover kwaad maakt. Klopt dat?'	Stiltes laten bestaan
'Wat verschrikkelijk, ik snap dat het u verdrietig maakt.'	Stiltes laten bestaan
Doorvragen ter verheldering	
Samenvatten van inhoud én gevoel	

Zendervaardigheden

Afhankelijk van gespreksdoel gaat de zender o.a.	Regulerende vaardigheden
Informatie geven, opdracht geven, kritiek geven	Gesprek openen (doel tijd, procedure)
Vragen stellen: open en gesloten, afhankelijk van doel	Verloop gesprek sturen (doel nastreven, structuur handhaven, tijd bewaken)
Situatie verduidelijken d.w.z. metacommuniceren, praten over het gesprek wanneer misverstanden of onduidelijkheden dreigen. Bijv. 'Ik wil dit even rechtzetten: Het hoort niet bij mijn taken om dat te doen. Daarop kun je Anneloes aanspreken' of 'Ik vind het plezierig als je mij nu laat uitpraten'.	Terugkoppelen naar begindoelen
Hardop denken: gesprekspartner laten weten dat je even nadenkt i.p.v. te zwijgen	Afsluiten (samenvatten, afspraken noemen)

Kaartenset 3.3

Checklist Oudergesprek

Communicatie | bijlage

Vorbereiding

1. Vul het format per leerling in.
2. Zorg voor een goed geventileerde ruimte met prettige zitplaatsen.

Uitvoering

Afstemmen

3. Ontvang ouders aan de deur.
4. Heet ouders welkom.
5. Zorg voor korte social talk.

Delen

6. Doe een procedurevoorstel.
7. Inventariseer vragen.
8. Ga in op de basisbehoeften van het kind in de klas.
9. Deel beelden met elkaar.
10. Benoem specifieke kwaliteiten van het kind.

Zorgen

11. Benoem de groeikansen van het kind.
12. Geef aan wat deze groeikansen voor jouw handelen in de klas betekenen.

Afspreken

13. Leg afspraken vast (op het format).

Afronden

14. Vraag of er nog vragen zijn.
15. Vraag hoe de ander terugkijkt op het gesprek.
16. Sluit het gesprek af en loop mee naar de deur.

Vaardigheden

- Stem af op de ander.
- Blijf neutrale getuige.
- Stel grenzen.
- Wees gericht op de ander.

Bronnen

Boonk, I. (2017). Het belang van ouderbetrokkenheid.

Geraadpleegd op 11 januari 2024, van <https://edu.nl/vqrv4>

De Vries, P. (2013). Handboek ouders in de school (5e druk). CPS Onderwijsontwikkeling en advies.

Iliás, M., Van der Meer, L., Dobber, M. & Willemen, A. (2020). Samen werken aan educatief partnerschap: Een handleiding voor het opzetten van een schoolleergemeenschap. Geraadpleegd op 22 november 2023, van <https://edu.nl/at86h>

Jansen, C., Douma, A., Karreman, J. & Ravesteyn, J. (2021). Leren communiceren (8e druk). Noordhoff Uitgevers.

Leraar24. (2020, 20 juli). Met dit oudergesprek laat je de leerling floreren. Leraar24.nl. Geraadpleegd op 23

november 2023, van <https://www.leraar24.nl/247142/met-dit-oudergesprek-laait-je-de-leerling-floreren/>

Leraar24. (2021, 8 juli). Zo haal je het beste uit een oudergesprek. Leraar24.nl. Geraadpleegd op 6 december 2023, van <https://www.leraar24.nl/2626912/zo-haal-je-het-beste-uit-een-oudergesprek/>

Middelburg, R. (2020). Ouderbetrokkenheid. Geraadpleegd op 12 december 2023, van <https://www.nro.nl/onderzoeksprogrammas/ouderbetrokkenheid>

Rikkers, E. (2012). Oudergesprekken: Expertsysteem ZIEN! voor het primair onderwijs. Geraadpleegd op 16 oktober 2023, van <https://edu.nl/dx3ma>

Inspectie van het Onderwijs. (2021) De Staat van het Onderwijs 2012. Utrecht: Inpectie van het Onderwijs.

Kaartenoverzicht

Kaarten ouderbetrokkenheid

Handleiding	Vragen
1.1	Waar denk je dat ouders in jouw groep behoefte aan hebben in relatie tot ouderbetrokkenheid?
1.1	Hoe denk je te weten te kunnen komen waar ouders in jouw groep behoefte aan hebben in relatie tot ouderbetrokkenheid?
1.1	Hoe breng jij de behoefte van ouders in beeld ten aanzien van de ontwikkeling van hun kind?
1.1	Welke verwachtingen hebben ouders van hun kind in jouw klas? Wat is daarvan het belang?

1.1	Eigen vraag
	Opdracht
1.1	Onderzoek de behoeften van ouders in jouw klas als het gaat om ouderbetrokkenheid.
1.1	Wat vraagt deze behoefte van ouders vervolgens van jouw als leerkracht?

Handleiding	Vragen
1.2	Wat versta jij onder ouderbetrokkenheid?
1.2	Welke vormen van ouderbetrokkenheid ken je?
1.2	Hoe zie jij ouderbetrokkenheid terug in je school?
1.2	Hoe werk jij aan ouderbetrokkenheid?
1.2	Welke succeservaringen heb je opgedaan met ouderbetrokkenheid?
1.2	Wat vind je nog lastig in relatie tot ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid | handleiding

Handleiding	Vragen
1.3	Wat versta jij onder 'thuisbetrokkenheid'?
	Wat is daarvan het belang?
1.3	Kun je vertellen hoe ouders in jouw groep het leren thuis ondersteunen?
1.3	Welke thuisactiviteiten ondernemen ouders met hun kinderen?
1.3	Wat kan jij doen om het leren thuis te ondersteunen?
1.3	Wat heb jij ondernomen in relatie tot de thuisbetrokkenheid in jouw groep?
1.3	Welke succeservaringen heb jij opgedaan in relatie tot de thuisbetrokkenheid?
1.3	Wat vind je nog lastig in relatie tot thuisbetrokkenheid?
1.3	Welke interventies ga jij inzetten om de thuisbetrokkenheid te vergroten?

Handleiding	Vragen
1.4	Waarom zijn ouders belangrijk voor jou?
1.4	Wat is jouw visie op ouderbetrokkenheid?
1.4	Wat is de visie op ouderbetrokkenheid van jouw school?
	Wat zie je daarvan terug in de school?'
1.4	Wat vind jij belangrijk als het gaat om ouderbetrokkenheid?
1.4	Hoe kunnen ouders jouw visie op ouderbetrokkenheid terugzien in je professioneel handelen?
1.4	Hoe weten ouders bij wie ze moeten zijn en waarvoor?
	Opdracht
1.4	Formuleer zelf of gezamenlijk een visie op ouderbetrokkenheid.

Educatief Partnerschap | handleiding

Kaarten educatief partnerschap

Handleiding	Vragen
2.1	Wat betekent educatief partnerschap voor jou?
2.1	Wat zijn je ervaringen met educatief partnerschap?
2.1	Hoe zie jij educatief partnerschap terug in je groep of school?
2.1	Wat is je visie op educatief partnerschap?
2.1	Waarom zou je educatief partnerschap wel of niet willen bevorderen op jouw school?
2.1	Wat zou je eerste stap zijn om educatief partnerschap te realiseren binnen jouw school?
2.1	Eigen vraag
Handleiding	Opdracht
2.1	Verken het begrip educatief partnerschap door inspirerende praktijkvoorbeeld te zoeken.
	Licht dit begrip toe aan de hand van jouw praktijkvoorbeeld.

2.1 Formuleer zelf of gezamenlijk een definitie van educatief partnerschap. Gebruik eventueel de definitiekaarten ter ondersteuning.

Handleiding	Vragen
2.2	Lees de casus 'Constructies'. Hoe wordt educatief partnerschap vormgegeven in de casus?
2.2	Lees de casus 'Constructies'. Hoe worden de rollen ingevuld binnen de casus? Gebruik de definitiekaart 'Welke rollen kennen we binnen educatief partnerschap?'
2.2	Herken jij de rollen binnen educatief partnerschap in je eigen schoolpraktijk? Licht toe.
2.2	Hoe zou jij jouw rol binnen educatief partnerschap kunnen ontwikkelen?
Handleiding	Vragen
2.3	Op welke wijze betrek jij ouders bij het leerproces en de ontwikkeling van hun kind?

Educatief Partnerschap | handleiding

2.3 Waaruit bestaat een passende grondhouding van een leraar bij het bevorderen van educatief partnerschap?’

2.3	Op welke manier is er sprake van wederkerigheid tussen jou en de ouders? Hoe werk jij aan deze wederkerigheid? Hoe werk jij hieraan?
-----	--

Gebruik hierbij de definitiekaart “een passende grondhouding”.

2.3	Aan welke van de vier elementen zou jij graag willen werken? Licht toe. (Gebruik definitiekaart 2.3 ‘Een passende grondhouding’ ter ondersteuning.)
-----	---

--	--

Communicatie | handleiding

Kaarten (ouder)communicatie

Handleiding	Vragen
3.1	Welke soorten oudergesprekken ken je? Waarin onderscheiden deze zich van elkaar?
3.1	Welke soorten oudergesprekken heb jij wel eens gevoerd of ga je binnenkort voeren? Met welke gespreksdoel?
3.1	Hoe ervaar je gesprekken met ouders? Licht dit toe.
3.1	Scan de QR-code uit de handleiding en lees de tekst. Welke fragment ondersteunt jou bij het voeren van een oudergesprek? Licht dit toe?
	Opdracht
3.1	Wat versta jij onder het begrip '(ouder) communicatie'? Wat is volgens jou het belang van een goede communicatie met ouders? Formuleer jouw definitie van '(ouder) communicatie' en vergelijk deze met de definitiekaart '(ouder)communicatie'.

Handleiding	Vragen
3.2	Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Welke aspecten van het model roepen vragen op?
3.2	Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Welke aspecten van het model zijn voor jou een aandachtspunt of een kwaliteit?
3.2	Waardoor worden de verschillende aspecten van het communicatiemodel (Jansen et al., 2021) beïnvloed?
3.2	Bekijk het communicatiemodel van Jansen et al. (2021). Waarin voel jij je sterk of minder sterk in het expressieve aspect?
3.2	Welke voorbeelden kun je bedenken bij de verschillende communicatieve doelen (Jansen et al., 2021)?

Communicatie | handleiding

3.2	Waarom is het bij de voorbereiding van een oudergesprek belangrijk om een helder beeld te hebben van de vier aspecten (Jansen et al., 2021)
-----	---

Opdracht

3.2	Blik terug op eerder gevoerde oudergesprekken.
-----	--

Welk communicatiedoel (appellerend aspect) had je in dit gesprek (Jansen, 2021)?

	Heb je dit doel bereikt?
--	--------------------------

Handleiding 3

Vragen

3.3	Een goede voorbereiding op een oudergesprek is belangrijk
-----	---

Welk (soort) oudergesprek bereid jij extra goed voor?

3.3	Welke kwaliteiten zet je of in tijdens het gesprek?
-----	---

Waar wil je nog beter in worden?

3.3	Wat heb je nodig om zelfverzekerd het gesprek in te gaan?
-----	---

Opdracht

3.3	Bereid een oudergesprek voor en gebruik daarbij de bijlage van Kaartenset 3.3 – Voorbereidingsformulier oudergesprek.
-----	---

3.3 Bekijk de bijlage Kaartenset 3.3 – Gespreksvaardigheden en bepaal welke je gaat inzetten bij het eerstvolgende formele oudergesprek dat je gaat voeren.

3.3	Gebruik de bijlage Kaartenset 3.3 – Checklist Oudergesprek.
-----	---

3.3 Scan de QR-codes (zie handleiding kaarten 3.2) om de kennisclips te bekijken over de aspecten van het communicatiemodel en de communicatieve doelen (Jansen et al., 2021) en formuleer deze voor het te voeren gesprek.

Definitiekaarten | handleiding

Definitiekaarten Vragen

Definitiekaart Wat wordt verstaan onder 'ouderbetrokkenheid'?

Definitie: Ouderbetrokkenheid is alle betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van het kind met betrekking tot de onderwijsopbrengsten, in welke vorm dan ook.

Ouderbetrokkenheid wordt gezien als onderdeel van het proces tot wederzijdse "gelijkwaardige" betrokkenheid en investering tussen school en ouders in alle vormen van ouderbetrokkenheid van ouders bij de opvoeding en onderwijs van hun kind.

Definitiekaart Wat wordt verstaan onder 'ouderparticipatie'?

Definitie: Ouderparticipatie is een actieve deelname van ouders bij activiteiten in de klas, rondom de school en binnen een schoolbestuur.

Definitiekaart Wat wordt verstaan onder 'thuisbetrokkenheid'?

Definitie: Thuisbetrokkenheid is de interactie tussen ouder(s) en kind(eren) thuis. Het gaat om de pedagogische leer- en loopbaanondersteuning die ouders aan hun kinderen bieden.

Thuis betrokkenheid bestaat uit twee dimensies. De eerste gaat over de activiteiten thuis die ouders met hun kind ondernemen, zoals praten en spelen met hun kind, begeleiden bij het leren, educatieve spelletjes, verhalen voorlezen, zingen, ...De tweede dimensie gaat over de mate waarin ouders hun kinderen thuis ondersteunen bij het leren en welke verwachtingen ouders hebben.

Definitiekaart Wat wordt verstaan onder 'educatief partnerschap'?

Definitie: We spreken over educatief partnerschap wanneer ouders en leraren vanuit een wederzijdse betrokkenheid, een gelijkwaardige relatie en vanuit hun eigen rol en mogelijkheden gezamenlijk condities creëren waaronder kinderen zowel thuis als op school zich optimaal kunnen ontwikkelen en leren (Iliás et al., 2020).

Definitiekaarten | handleiding

Definitiekaart	Welke rollen kennen we binnen educatief partnerschap?	Definitiekaart	Wat is een passende grondhouding?
	Rol ouder: Ouders weten veel over de ontwikkeling van hun kind en de factoren die hierop van invloed zijn. Met deze kennis kunnen ouders de leraar helpen bij het leren kennen van hun kind. Ouders zijn ervaringsdeskundigen en hebben het beste voor met hun kinderen. Belangrijk daarbij is om te weten te komen wat ouders als het beste voor hun kinderen zien. Rol leraar: Leraren beschikken over pedagogische idealen en didactische kennis die zij inzetten bij het optimaal ontwikkelen van hun leerlingen. Hiermee kunnen zij ouders ook ondersteunen bij het ontwikkelen van het kind in de thuissituatie (Iliás et al., 2020).		De school neemt het initiatief om een leidende rol te vervullen in het bevorderen van educatief partnerschap. Het streven is om ouders actief te betrekken bij het leerproces en de ontwikkeling van hun kind, en hierover voortdurend met elkaar in gesprek te zijn. Het realiseren van educatief partnerschap vereist een passende grondhouding de leraar, waarin de volgende elementen centraal staan: wederkerigheid, sensitieve responsiviteit, gelijkwaardigheid en oog voor diversiteit.
		Definitiekaart	Wat wordt verstaan onder '(ouder) communicatie'?
		Definitie	Oudercommunicatie omvat alle interacties tussen school en ouders over het onderwijs aan en de zorg voor hun kind, waarbij het belang van de leerling centraal staat

Energizer | handleiding

Energizer

- 1 Ik ben de enige die..
- De deelnemers staan in een kring.
De gespreksleider neemt het voortouw door de kring binnen te stappen en te zeggen: "Ik ben de enige die..."
Vul de zin aan met iets waarvan jij denkt de enige te zijn in deze groep.
Nodig de deelnemers voor wie dit ook geldt uit om ook de kring in te stappen.
Zonder te praten leren we zo een heleboel van en over elkaar.
- Dit herhaal je, waarbij de deelnemers worden uitgenodigd ook de kring in te stappen als zij denken dat zij ergens misschien de enige in zijn.
- Voorbeelden:
"Ik ben de enige die..."
... ouders soms maar spannend vindt
... oudergesprekken nooit voorbereidt
... weleens een boze ouder voor zich heeft gehad
... soms geen antwoord weet op een vraag
... onzeker is in oudergesprekken

- 2 Kaart Kind
- 3 Kaart Ouder
- 4 Kaart school
- 5 Gekoppeld aan de drie kaarten Kind-Ouder-School
- Gekoppeld aan de drie kaarten Kind-Ouder-School
- Jouw driehoek kind- ouder- school
- Leg de drie kaarten neer met de driehoek kind-ouder-school in gedachten.
- Hoe ziet jouw driehoek eruit?
- Welke kaarten liggen dichterbij bij elkaar?
- En welke liggen verder van elkaar af?
- Wat betekent dit?
- Wat zegt dit over jouw rol binnen (Ouderbetrokkenheid of EP?)

Energizer | handleiding

6

Associëren

Elke deelnemer neemt een willekeurig stuk vakliteratuur voor zich (uit de schoolbibliotheek of mediatheek)

Opdracht:

- Pak bladzijde 38* voor je. Wat is de laatste zin op deze bladzijde?
- Wat roept deze zin in jou op ten aanzien van je visie op ouderbetrokkenheid? (3 minuten)
- Wissel uit in tweetallen (5 minuten)
- Bij de plenaire terugkoppeling brengt de deelnemer zijn visie op ouderbetrokkenheid onder woorden, naar aanleiding van de zin in het boek.

*Het bladzijdenummer kan worden aangepast naar eigen voorkeur

The page contains six horizontal green bars, each spanning most of the width of the central white area. These bars are intended for taking notes. They are stacked vertically with small gaps between them.

